

Fotògrafs per a quina història?

La Guerra Civil a través dels fotògrafs. Una exposició que es pot veure al Museu d'Art de Catalunya, i que, malauradament, no té el rigor necessari.

Des del mes d'octubre d'enguany el Museu Nacional d'Art de Catalunya està portant a terme una exposició itinerant —que, prèviament, ja es va exposar a París— amb el suggestiu títol “La Guerra Civil espanyola. Fotògrafs per a la història”. Es tracta d'una mostra àmplia d'aquelles fotografies d'autor —en la majoria de casos totes tenen firma o se'n coneix el fotògraf— que van convertir la fotografia en una art autònoma, en un moment en què el fotoperiodisme estava assolint un lloc important en la premsa de l'època. El ressò internacional que va tenir la Guerra Civil espanyola en un context determinat per l'avenç dels feixismes europeus i la

proximitat, ja anunciada, d'una propera conflagració mundial explica que, a banda dels fotògrafs catalans i espanyols, la guerra despertés l'interès de les primeres firmes del fotoperiodisme mundial, com és el cas del fotògraf hongarès André Friedmann, més conegut com Robert Capa. Així, l'exposició recull alguns centenars de fotografies, d'autors molt diversos, sobre la Guerra Civil —unes de molt conegudes i paradigmàtiques i altres de gairebé inèdites—, en una mostra àmplia i alhora significativa sobre la importància que va assolir la fotografia en un

conflicte bèl·lic com fou la Guerra Civil espanyola. Continua sent un goig artístic i intel·lectual contemplar les obres, sovint colpidores, d'autors com Centelles, Brangulí, Segarra, Capa, Sergent Trati i tants d'altres. Però les virtuts de la mostra fotogràfica acaben aquí.

Quan hom ha finalitzat el recorregut fotogràfic per l'exposició i ha vist tot el que s'hi exposava —i el que no s'hi exposava— li sorgeixen molts dubtes, que qüestionen de soca-rel la necessitat i l'ús d'exposicions d'aquesta mena. En primer lloc, perquè és evident que la fotografia és un document, a vegades de primera magnitud, per explicar la història. Vull recordar que ja l'any 1889 —en el moment en què la fotografia comença a abandonar les pretensions artístiques de competir amb la pintura i es planteja de copsar la fidel representació de la realitat que s'ofereix al fotògraf davant l'objectiu de la càmera, sense artificialitats— la revista anglesa *British Journal of Photography* va escriure en el seu editorial que la fotografia es proposava “donar una imatge al més completa del món en el seu estat actual”. Reflectir la realitat tal com apareix, per explicar el món.

I aquí comencen els problemes. Per bé que la idea originària dels promotors de l'exposició sembla que fou donar a conèixer la importància dels fons fotogràfics existents sobre la Guerra Civil a diversos arxius de l'estat espanyol, i la selecció fotogràfica es va realitzar a partir de la qualitat de les fotografies, l'exposició acaba intentant —un intent completament desgraciat— explicar la Guerra Civil a partir de la fotografia. Efectivament el fil conductor de l'ex-

ROBERT CAPA

posició és el procés cronològic que mena dels preparatius insurreccionals dels militars que es van revoltar contra la República fins a l'exili republicà. Al mateix temps els textos que acompanyen les fotografies intenten principalment explicar el marc històric de la Guerra Civil. I és en aquest aspecte on comencen a aparèixer importants nyaps històrics.

D'antuvi, al plafó introductor es llegeix que la Guerra Civil espanyola fou "el camp de batalla on es van enfrontar per primera vegada, de manera important, dues ideologies: la democràcia i el feixisme". Evidentment, la democràcia era l'ideal defensat per la República i el feixisme el que defensaven els militars rebels. Però s'han eliminat de la història les altres ideologies presents en el conflicte: el socialisme, el comunisme, l'anarquisme, el nacionalisme... Pel que sembla no hi van ser presents ni hi van tenir cap paper en la Guerra Civil espanyola. La consideració no és banal ni merament ideològica. Perquè, efectivament, si ens atenem al que posteriorment veurem a l'exposició fotogràfica, han desaparegut totes les ideologies que defensaven un model de transformació de la societat capitalista i l'important paper que van desenvolupar a la guerra. Que ningú no busqui ni una sola fotografia d'un tramvia o d'una empresa col·lectivitzada ni cap imatge iconogràfica que permeti suposar que amb l'esclat de la guerra àmplies zones de la República —començant per Catalunya— van conèixer una profunda revolució social. Simplement, la revolució ha estat suprimida de la història, com ha desaparegut també l'important moviment social —la CNT, la UGT, el PSOE, el PCE, el PSUC o el POUM— que va fer possible la derrota inicial dels militars insurrectes. Francament, no només s'està escamotejant la història, sinó que es traïx l'esperit de molts fotògrafs, que, com Capa mateix, tenien un arrelat compromís social i no simplement antifeixista.

Desapareix la revolució social i desapareix la política, perquè resulta que en els diferents textos que acompanyen les fotografies només es parla, i sempre, de "republicans" i de "nacionals". El bàn-

ROBERT CAPA

dol republicà és sempre uniforme i fins i tot els milicians del POUM que van prendre la posició de Monte Aragón, a les proximitats d'Oscà, apareixen simplement com a "republicans", a desgrat que a la bandera que onegen sobre la posició conquerida es dibuixi amb claredat la falç i el martell. Però, per bé que aquesta sigui la tònica general de tota l'exposició, sorprenentment, de cop, sense més ni menys, al mig de la mostra fotogràfica se situa un plafó amb unes quantes fotografies sobre els fets de maig de 1937, els enfrontaments armats que van tenir lloc a Barcelona entre la CNT-FAI i el POUM, per una banda, i la Generalitat, l'ERC i el PSUC, per l'altra. Quin sentit té aquest plafó si abans no s'han mostrat aquestes forces polítiques ni s'han explicat les diferents posicions que defensaven? Altrament, què hi fa en el text un inexistent Partido de Unificación Marxista, escrit així, i en castellà? L'error, que podria ésser considerat merament tipogràfic, és més greu quan contemplem que es manté intacte en el catàleg de l'exposició.

Però, a banda d'aquestes consideracions, hi ha altres absències tant o més sorprenents. Per exemple, en el bàndol republicà s'ha fet fonedís qualsevol ti-

pus de dirigent polític, sindical o militar. Que ningú no busqui Azana, Largo Caballero, Prieto, Negrín o, simplement, Companys, Peiró, Tarradellas, Durruti o Frederica Montseny. Tampoc no hi trobarà els generals Rojo ni Riquelme, ni cap comandant de milícies. I aquestes absències són tan o més sorprenents, quan, en canvi, tot just iniciat el recorregut per la mostra, en un dels expositors inicials apareixen les fotografies, en portades de revistes, de la plana major de l'exèrcit revoltat: Francisco Franco, Queipo de Llano, Mola, etc. A més, Franco reapareix en diverses ocasions en el decurs de l'exposició fotogràfica.

No vull pensar que davant d'aquest tractament tan desigual entre uns dirigents i altres s'amagui cap intencionalitat política ni ideològica. Però no serveix l'argument que hom volia prioritzar les imatges dels personatges anònims enfront dels dirigents, perquè aleshores no es justifica la presència de Franco i dels militars franquistes. I tampoc fóra cert plantejar que no hi ha fotografies de qualitat suficient per figurar a la mostra fotogràfica. El propi Agustí Centelles és autor d'infinitat de fotografies de dirigents polítics catalans i no catalans actuant en mí-

AGUSTÍ CENTELLES

tings o en públic, d'una qualitat fotogràfica immillorable.

Simplement penso que tot plegat respon a una deficiència de plantejament general de tota l'exposició i d'una manca de criteri clar i rigorós a l'hora de seleccionar les fotografies depenent de la història que hom volia explicar. Perquè és evident que si hom volia mostrar únicament la situació dels fronts de guerra i dels bombardejos —o la guerra en el seu aspecte estrictament militar— calia que això hagués quedat ben clar d'antuvi i que se n'informés el visitant des del primer moment. Però si es volia explicar, ni que fos en els seus trets més generals, la guerra des de totes les perspectives i des d'ambdós bàndols —de fet, a l'exposició hi ha implícita una determinada interpretació de la guerra— calia haver estat molt més rigorós i coherent. Perquè, si no, el resultat final acaba sent el d'una història manipulada que no respon a la realitat. I penso, francament, que Centelles, Capa, Brangulí i tots els fotògrafs representats a la mostra no es mereixen aquest tracte. Altrament, s'ha perdut una ocasió immillorable per explicar a la ciutadania actual —que ha donat una bona acollida a l'exposició—, amb un recurs tan directe i colpidor com el de la fotografia, el que fou, en tota la seva complexitat, la Guerra Civil. Perquè, cal no oblidar-ho, una de les funcions essencials dels museus és la pedagògica. I en aquesta ocasió el MNAC ha fet salat.

Pelai Pagès

WordCorrect

Corrector ortogràfic i gramatical Català, Castellà, Anglès

Desarrollo
Gramatical
Computarizado

Plataformes:
Apple i Windows

Novetat:
Inclou versió per a Word 2000 d'Office 2000

És l'únic corrector que, en una sola aplicació inclou:

- Corrector Ortogràfic i Gramatical
- Interfície i Ajuda Gramatical bilingüe: Català-Castellà; Castellà-Anglès
- Correcció de Barbarismes
- Diccionari de Sinònims i Antònims
- Diccionaris Professionals: mèdic, jurídic, informàtic, de la construcció

Facilita l'Alternativa a l'errada, amb una Línia de Missatge s'indica el tipus d'errada, aquesta línia s'associa a l'Ajuda Gramatical

Per a més informació:
902 11 99 05